

DİYANET'TEN ÖNEMLİ AÇIKLAMA

Din/İslam ve Şeriat Arasındaki İlişki

"Bir takım medya organlarında zaman zaman din, İslam ve şeriat gibi kavramlar çerçevesinde gelişigüzel beyanlarda bulunduğu ve tartışmalar yapıldığı dikkat çekmektedir. Öncelikle ifade etmek gerekir ki söz konusu kavramların ilmi gerçeklikten ve metodolojiden yoksun, özensiz ve tutarsız bir dille ve ideolojik, politik ve popülist bir yaklaşımla ele alınması vahim hatalara, kafa karışıklığına ve ciddi olumsuz algılara sebep olmaktadır. Bu itibarla söz konusu hususlarda konuşan ve bilgi paylaşanların hakikatlere bağlı kalarak sorumluluk bilinciyle hareket etmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Din İşleri Yüksek Kurulumuza gelen yoğun açıklama taleplerinden ve sorulardan hareketle İslam'ın temel kaynaklarında, kadim medeniyetimizin muhalled eserlerinde ve başta TDV İslam Ansiklopedisi olmak üzere Başkanlığımız yayınlarında ve konuyla ilgili akademik çalışmalarda açık, net ve kapsamlı olarak izah edilen "Din/İslam" ve "şeriat" kavramları ve bu ikisi arasındaki ilişki hususunda aşağıdaki özet açıklamanın yapılmasında fayda mülâhaza edilmiştir;

Allah katında Din İslam'dır. (Âl-i İmrân, 19) Dinî terminolojide Din/İslam ve şeriat kelimeleri zaman zaman aynı anlamda kullanıldığı gibi dinin farklı boyut ve içeriklerini ifade etmek üzere özel anlamlarda da kullanılmaktadır. Zira dinî edebiyatımızda ve ilmî kaynaklarımızda "din", "millet" ve "şeriat" kelimeleri aynı mahiyeti farklı bakış açılarına göre ifade etmektedir. Buna göre, Allah'ın peygamberleri ile gönderdiği bilgi ve talimatların bütününe; bunlara iman ve itaat edilmesi gerekli bulunduğu için "din", insanları belli bir çerçeve içinde toplaması itibarıyla "millet", bireysel davranışlarda ve toplumsal hayatın seyrinde izlenecek yol olması bakımından ise "şeriat" denilmiştir. Genel anlamda "ed-Din", insan hayatını düzenleyen ilahî buyrukların tamamı ve bunların oluşturduğu ilahî nizamın adıdır. Bu ilahî nizam insanı ve onun hayatını bir bütün olarak ele aldığından, insanın Yüce Allah'ın rızasına uygun sorumlu ve mutlu bir hayat yaşaması için gerekli olan bütün hükümler bu dinin içerisinde yer almaktadır.

Dinî hükümler sabit/değişime kapalı olan ve zaman ve şartlara bağlı olarak değişime açık olan hükümler olmak üzere iki kısımdır. Buna göre hükümlerin bir kısmı evrensel ve değişmez karakter taşıırken diğer bir kısmı, yetkin âlimler

tarafından usulüne uygun yapılacak yorumlara (içtihatlar) ve toplumların hayatlarına şekil vermeleri bakımından genel olarak değişime açıktır. İslam bilginleri öteden beri “ed-Din” dediklerinde belirtilen her iki hükmü beraber kastetmişlerdir. Ancak anlamayı kolaylaştırmak ve dinin hangi hükümlerinin evrensel ve sabit hangilerinin içtihadı açık olduğunu ifade etmek için “ed-Din” içerisindeki hükümleri kategorize etme yoluna gitmişlerdir. Bunun için bütün peygamberlerin insanlara tebliğ ettiği ortak ve değişmez hususlar dinin sabit ve içtihadı kapalı hükümlerini oluştururlar ve dar anlamda din denildiğinde bu hükümler kastedilir. Buna göre de din, tartışmasız olarak her zaman kutsalı ve ilahî olanı hatıra getirir. Şeriat ise geniş anlamda dinin tamamını ifade etmek için kullanılmasının yanı sıra dinin sosyal, hukukî, iktisadi ve siyasi alana dair özel hükümlerini ifade etmek için de kullanılır. Dar anlamda din değişmez hükümleri simgelerken, şeriat temel prensipler ile farz ve haram hükümler dışında kalan toplumdan topluma, çağdan çağa, gelişen ve değişen şartlara göre gerektiğinde içtihat kurallarına göre yorumlanıp değişmeye açık olan ya da olması gereken hükümleri de ifade eder.

İslam Dininin temel hedefi, insanları var oluş amaçlarına uygun bir şekilde ahiret hayatına hazırlayarak ebedi kurtuluşu sağlamak; dünyada adil, insana yaraşır bir düzen tesis ederek insanların ve toplumların maslahatlarını temin etmektir. Bu hedef, “mefsedetleri defetme ve maslahatları sağlama” şeklinde özetlenebilir. Çünkü dinin ruhunda insanı hem madden hem de manen kuşatan erdemleri tahakkuk ettirmek vardır. Yani İslam, insan ve toplum yararına ne varsa onu öngörür; bunların zararına olan bütün hususları da yasaklar ve ortadan kaldırmaya çalışır. Dinin belirtilen amaçlarının gerçekleşmesi sadece inanç, ibadet ve ahlak esasları ile mümkün olmaz. Bu sebeple bütün peygamberler gibi Hz. Peygamber (s.a.s.) de insanlara sadece inanç, ibadet ve ahlak esaslarını öğretmekle yetinmemiş, sosyal hayatı düzenleyen hükümler de getirmiştir. Batılı düşünür ve felsefeciler dini, “tanrı-insan arasındaki ilişkileri düzenleyen sistem” diye tanımlarken, İslam bilginlerinin dine yükledikleri anlamda daima Allah-insan, Allah-toplum ve insan-insan ilişkileri vurgulanmıştır. Din olarak İslam, insanlar arası ilişkileri düzenlemeyi de kapsamına almıştır. Bir kutsal kitap olan Kur’ân’ın, inanç ve ahlak konuları yanında hukukî düzenleme getiren âyetleri de içermesinin temel sebebi budur. Her ne kadar insanlar toplumsal düzeni sağlamak için aklî yöntemleri ve tecrübelerini kullanarak birtakım kurallar oluşturabilirlerse de, İlahî iradenin dinin bazı temel noktaları ortaya koyması zorunluluk arz eder. Zira akıl ve tecrübeye dayalı hukuk kuralı oluşturanların yaptıkları düzenlemelerin ilahî iradeye uygun olup olmadığı ancak söz konusu İlâhî iradenin o konudaki temel prensiplerinin bilinmesi ile mümkün olur. Bu sebeple İslam’da din, ahlak ve hukuk bağımsız parçalı yapılar değildir; iç içe geçmiş ve birbirini tamamlayan bir mahiyete sahiptir. Çünkü bunlar birbirinden ayrıldığı zaman gerçek fonksiyonlarını icra edemezler.

Şunu da ifade etmek gerekir ki, İslam dininin temel kitabı olan Kur’ân-ı Kerim’de yer alan hükümler, dinin bir hükmünü oluşturma veya dinen bağlayıcılık özelliği taşıma açılarından farklılık arz etmezler. Buna göre “Allah’a, Resulüne ve âhiret gününe iman ediniz”, “namaz kılınız, zekât veriniz” hükmü ile “zinaya yaklaşmayınız”, “yetimlerin mallarını yemeyiniz”, “faiz yemeyiniz” hükmü arasında dinin hükmü ve dinen bağlayıcı olmaları bakımından bir fark yoktur. Bunlar ister “din” isterse “şeriat” kavramı ile ifade edilsin sonuç değişmez. Zira namaz, zekât ve oruç gibi farzlara dinin hükmü derken, faiz, kumar, içki, zina gibi haramların dinin hükmü olmadığını söylemek, tutarlı olmadığı gibi mümkün de değildir. Dinin ayakta durması, payidar olması ve insanlığın ebedi kurtuluşuna vesile olması da ancak din-ahlak ve hukuk kuralları arasında

kurulacak dengeli bütünlük ilişkisi ile mümkündür. Bu sebeple Dinin/İslam'ın içerisinden şeriatı çıkarmak ve dini dar bir alana hapsetmek, İslam ilim geleneğiyle bağdaşmayan, metodolojik temelden yoksun keyfi bir söylemden ibarettir. Kur'ân'ın bireysel ve sosyal hayata yönelik normlar ortaya koyan, hüküm getiren ayetlerini yok saymak, reddetmek ya da geçmişte kaldığını ve yaşanan zamana hitap edemeyeceğini iddia etmek, büyük bir cehalet örneğidir; ayrıca itikadî buhran ve savrulmanın açık bir göstergesidir.

Tamamen ilmi zeminlerde ortamlarda konuşulması gereken konuların, kavramları bağlamlarından kopararak, ideolojik, politik ve popülist tutumlar bağlamında tartışılması, insanımızın iman, ahlak ve dinî hayatına olumlu bir katkı sağlamayacağı gibi maşeri vicdanında da karşılık bulması mümkün değildir."

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu

Kaynak Link:

<https://kurul.diyamet.gov.tr/Cevap-Ara/1405/dinislam-ve-seriat-arasindaki-iliski>